

ABBAS SƏHHƏT YARADICILIĞINDA VƏTƏN TƏRƏNNÜMÜ

Sahilə Rafiq qızı İbrahimova

ADPU

filologiya üzrə fəlsəfə dokтору

sahila.ibrahimova@yahoo.com

Xülasə

Abbas Səhhət vətəni oxucularına bir tərəfdən zəngin təbiətlə, bu təbiətin gözəlliyi ilə, digər tərəfdən müxtəlif nemətləri ilə təqdim edir. Şairin romantik xəyalı, vətəni addım-addım gəzir, bu torpaq onu ruhlandırır, ona zövq verir. Ədibin xəyalında coşan gözəlliklər, öz qoynunda bəslədiyi torpağın özü də bərəkətlidir. O, şeirlərində bu gözəllikləri təsvir edir. Abbas Səhhətin bütün ideali öz qidasını vətəndən alır. Şairin vətənpərvərliyi bütün xalqlara, bəşəriyyətə məhəbbət oyadan, insanları vətəni sevməyə səsləyən mövzuda idi.

Açar sözlər: Abbas Səhhət, vətən, əsər, tərənnüm, hiss-həyacan.

ABBAS SAHHAT CREATION PATRIOTIC ANTHEM

Summary

Abbas Sahhat presents his homeland to his readers on the one hand with its rich nature, with the beauty of this nature, and on the other with its various blessings. The poet's romantic dream travels step by step through his homeland, this land inspires him and gives him pleasure. He describes these beauties in his poems. The whole ideal of the poet gets its nourishment from the homeland. The patriotism of health was about the topic that awakens love for all peoples and humanity and calls people to love the motherland.

Key words: Abbas Sahat, homeland, work, singing, feeling-excitement.

Abbas Səhhət Azərbaycan ədəbi-ictimai fikir tarixində hər şeydən əvvəl şair, tərcüməçi, şeir nəzəriyyəçisi və nasir idi. Elmə, təhsilə, maarifə çağırış onun yaradıcılığında xüsusi yer tutur. Azadlığı bəşəriyyətin ən gözəl neməti hesab edir, bütün xaqaların firəvanlığını və xoşbəxtliyini onların azad, firavan yaşamasında görürdü.

XX əsrin mürəkkəb ədəbi-tarixi və ictimai-siyasi şəraitində bütün zəkasını və enerjisini doğma xalqının mədəni tərəqqisinə, mənəvi və fiziki sağlamlığı uğrunda mübarizəyə həsr edərək şəxsi həyatını ictimai məsləkə, əqidəyə çevirib inamla "məsləkim tərcümeyi-halımdır" deyə bilən Abbas Səhhət Azərbaycan ədəbiyyatının orijinal, sayılıb-seçilən simalarındandır. Yaşadığı dövrün bədii fikir tarixində istedadlı şair, poetik tərcümələr, elmi-publisistik məqalələr müəllifi, şeir nəzəriyyəçisi, Yaxın və Orta Şərqdə yeni tipli poeziyanın banisi - dahi Mirzə Ələkbər Sabirin ən yaxın dostu və ilk bioqrafı, nəhayət, bütün qüvvəsini yaşadığı şəhərdə əhalinin sağlamlığı və savadlanması yolunda sərf edən fədakar həkim və yorulmaz müəllim kimi A.Səhhət dərin sevgi, sonsuz məhəbbət hədəfidir. Bu sevgini o, çoxtərəfli yaradıcılıq fəaliyyətindən başqa, həm də bənzərsiz tərcümeyi-halı, təkrarsız ömür yolu, böyük şəxsiyyəti, vətəndaş qeyrəti ilə qazanmışdır. Mərhum ədəbiyyatşünas, akademik Kamal Talıbzadə doğru deyirdi ki, Səhhətin yığcam tərcümeyi-halı onun vətəndaş və şair ideallarının aynasıdır.

XX əsrin əvvəllərində yaşayıb və fəaliyyət göstərmiş ziyalıların bir çoxu kimi, Səhhət də müsəlmanların mədəni-siyasi geriliyinin, onların əsarətdə qalmasının səbəbini maarifsizlikdə və elmsizlikdə görürdü. Onun fikrincə, xaricilər elmə yiyələndikləri üçün tərəqqidə "qabağa düşdü", müsəlmanlar isə elmsiz olduqlarına görə "yaman günlərə qaldılar". Bəs köləlikdən, əsarətdən çıxıb, diri qalmaqın, həqiqi insan kimi yaşamağın yolu nədədir? Şair millətə müraciətlə yazır:

İndi, millət, mədəniyyət dəmidir,
Rahi-hümmətdə həmiyyət dəmidir.
Qədəməndaz olalım meydənə,
Kəsbi-ürfan edəlim mərdənə,

Qalxalım, biz dəxi bir ad edəlim,
Dövri-əslafımızı yad edəlim.
Oxuyaq, elm oxumaqlıq dəmidir,
İndi aləm dəxi elm aləmidir... (1, səh.37).

Şair azadlığı bəşəriyyətin ən gözəl mənəvi neməti hesab edir, bütün xalqların firavanlığını və xoşbəxtliyini onların azad yaşamasında görürdü:

A hürriyyət! A münfərid əməlim!
İştə sənsən səadəti bəşərin.
Könlümdəki ən istəkli gözəlim,
Rəfahəti, fəlahəti bəşərin (1, səh 9).

Səhhətin azadlıq eşqi vətənə, yurda məhəbbət duyğuları ilə qırılmaz əlaqədə, möhkəm vəhdətdədir. Onun şeirlərinin lirik qəhrəmanı vətən dəlisi, yurd Məcnunudur: "Şişə çəksəz də diriylən ətimi, Atmaram mən vətənü millətimi" - "Tərcümeyi-halım, yaxud hululu" şeirində verilən bu poetik bəyanat şairin vətən haqqında başqa şeirlərinin də ana xəttini, ideya-bədii leytmotivini təşkil edir. Həmin şeirlərdəki lirik "mən" vətən yolunda "can isar etməyə" hazır olan fədakar bir aşıqdır:

Ey vətən, getmə ki, əldən gedəriz!
Biləriz fərz sənə xidmətin!
Nəqdi-can eşqinə isar edəriz,
İstəriz vəzi-fəlah heyətini! (1, səh 40).

Səhhətin şeirlərində tərənnüm olunan vətən konkret mövzulardandır. "Vətən" (1914) şeirində bu yerin ecəzkar gözəlliyini, füsunkar təbiətini, qalın ormanlarını, vəhşi ceyranlarını, sərin sularını, saf havasını, buludlara dəyən uca dağlarını, ətir saçan güllərini, çiçəklərini, qeyrətli, hünərli övladlarını böyük sövqlə, bəzən vəcdlə tərifləyən şair doğma vətənə dərin məhəbbət hissləri aşılayır:

Gözəl torpaq, gözəl ölkə, gözəl yer!
Dünya üzrə bimsiz bibədəl yer!
Bu cür gözəl məmləkəti kim sevməz?
Bunca firavan neməti kim sevməz?
Mən vətəni canım kimi sevərəm,
Ruhum, ətim, qanım kimi sevərəm.

Bir tərəfdən məhəbbət və qardaşlıq, digər tərəfdən mübarizəyə çağırış, bir tərəfdən sülh, digər tərəfdən qüvvət – bu iki dünyagörüşü onun yaradıcılığında qarşı qarşıya dayanır. Şairin romantik xəyalı, vətəni addım-addım gəzir, bu torpaq onu ruhlandırır, ona zövq verir. Şairin xəyalında cıxan gözəlliklər, öz qoynunda bəslədiyi torpağın özü də bərəkətlidir. O, şeirlərində bu gözəllikləri təsvir edir. Şairin bütün ideali öz qidasını vətəndən alır. Səhhətin vətənpərvərliyi bütün xalqlara, bəşəriyyətə məhəbbət oyadan, insanları vətəni sevməyə səsləyən mövzuda idi.

Abbas Səhhətin yaradıcılığında Nizami, Hafiz, Sədi kimi şairlərin böyük təsiri hiss olunur. Türk xalqlarının ədəbiyyatları ilə də yaxından maraqlanırdı. Mətbuatdakı çıxışları arasında Azərbaycanın böyük şairi, yaxın dostu Mirzə Ələkbər Sabir haqqında məqalələri xüsusi yer tutur.

İstifadə edilmiş ədəbiyyat:

1. Səhhət A. 2 cildə, I cild. Bakı: Azərnəşr, 1975.
2. Səhhət A. Seçilmiş əsərləri. Bakı: "Lider nəşriyyatı", Bakı: 2005, 456 s.
3. Talıbzadə K. Abbas Səhhət. Bakı: Gənclik, 1986.